UNIONIN YLEISEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

6 päivänä syyskuuta 2013 *

Maakaasun sisämarkkinat — Direktiivi 2003/55/EY — Maakaasuyritysten velvollisuus organisoida järjestelmä, jossa kolmansilla on neuvotteluihin perustuva pääsy kaasuvarastoihin — Tšekin viranomaisten päätös myöntää kantajalle väliaikainen vapautus, joka koskee sen tulevia maanalaisia kaasuvarastoja Dambořicessa — Komission päätös, jolla Tšekin tasavalta velvoitetaan peruuttamaan vapautusta koskeva päätös — Direktiivin 2003/55 ajallinen soveltamisala

Asiassa T-465/11,

Globula a.s., kotipaikka Hodonín (Tšekin tasavalta), edustajinaan asianajajat M. Petite, D. Paemen, A. Tomtsis, D. Koláček ja P. Zákoucký,

kantajana,

jota tukee

Tšekin tasavalta, asiamiehinään M. Smolek, J. Očková ja T. Müller,

väliintulijana,

vastaan

Euroopan komissio, asiamiehinään O. Beynet ja T. Scharf,

vastaajana,

jossa vaaditaan kumottavaksi 27.6.2011 annettu komission päätös K(2011) 4509, joka koskee Dambořicessa sijaitsevan maanalaisen kaasuvaraston vapautusta kolmansien pääsyä koskevista sisämarkkinasäännöistä,

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja I. Pelikánová (esittelevä tuomari) sekä tuomarit K. Jürimäe ja M. van der Woude,

kirjaaja: hallintovirkamies S. Spyropoulos,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 23.4.2013 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

tuomion

Asian tausta

1 Kantaja eli Globula a.s. teki 14.4.2009 hakemuksen Tšekin kauppa- ja teollisuusministeriölle (jäljempänä ministeriö) saadakseen luvan maanalaisen kaasuvaraston rakentamiseksi Dambořiceen (Tšekin tasavalta). Tämän hakemuksen yhteydessä se pyysi kyseisen varaston koko uutta kapasiteettia koskenutta väliaikaista vapautusta velvollisuudesta antaa kolmansille neuvotteluihin perustuva pääsy kyseiseen varastoon.

2 Ministeriö antoi 26.10.2010 tekemällään päätöksellä luvan kyseisen varaston rakentamiseen ja myönsi kantajalle väliaikaisen vapautuksen, joka koski 90:tä prosenttia varaston kapasiteetista, velvollisuudesta antaa kolmansille neuvotteluihin perustuva pääsy varastoon, 15 vuodeksi käytön sallimista koskevasta tosiasiallisesta päivästä lähtien.

3 Ministeriön 11.2.2011 päivätyllä kirjeellä, jonka Euroopan komissio vastaanotti 18.2.2011, komissiolle annettiin tiedoksi 26.10.2010 tehty päätös.

4 Komissio pyysi ministeriöltä lisätietoja 15.4.2011 päivätyllä kirjeellä ja totesi, että jos sen olisi pyydettävä ministeriötä muuttamaan 26.10.2010 tehtyä päätöstä tai peruuttamaan se, se tekisi tämän ennen 18.6.2011. Ministeriö vastasi 29.4.2011 komission vahvistamassa määräajassa.

5 Komissio lähetti 13.5.2011 ministeriölle toisen lisätietopyynnön ja totesi uudelleen, että jos sen olisi pyydettävä ministeriötä muuttamaan tiedoksiannettua päätöstä tai peruuttamaan se, se tekisi tämän ennen 18.6.2011. Ministeriö vastasi 20.5.2011 komission vahvistamassa määräajassa.

6 Komissio ilmoitti ministeriölle 23.6.2011 päivätyllä kirjeellä, jonka energia-asioista vastaava komission jäsen oli allekirjoittanut, että se antaisi muodollisen päätöksen ennen 29.6.2011.

7 Komissio antoi 27.6.2011 päätöksen K(2011) 4509, joka koskee Dambořicessa sijaitsevan maanalaisen kaasuvaraston vapautusta kolmansien pääsyä koskevista sisämarkkinasäännöistä (jäljempänä riidanalainen päätös) ja jolla se velvoitti Tšekin tasavallan peruuttamaan 26.10.2010 tehdyn päätöksen. Riidanalainen päätös annettiin 28.6.2011 tiedoksi Tšekin tasavallalle.

Oikeudenkäyntimenettely ja asianosaisten vaatimukset

8 Kantaja nosti nyt käsiteltävänä olevan kanteen unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 26.8.2011 toimitetulla kannekirjelmällä.

9 Tšekin tasavalta toimitti unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 1.12.2011 väliintulohakemuksen, jossa se pyysi saada osallistua oikeudenkäyntiin tukeakseen kantajaa. Unionin yleisen tuomioistuimen neljännen jaoston puheenjohtajan 11.1.2012 antamalla määräyksellä väliintulohakemus hyväksyttiin. Väliintulija toimitti väliintulokirjelmänsä ja muut osapuolet esittivät sitä koskevat huomautuksensa asetetussa määräajassa.

10 Unionin yleinen tuomioistuin (neljäs jaosto) päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella aloittaa suullisen käsittelyn.

11 Asianosaisten lausumat ja vastaukset unionin yleisen tuomioistuimen esittämiin suullisiin kysymyksiin kuultiin 23.4.2013 pidetyssä istunnossa.

12 Tšekin tasavallan tukema kantaja vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

— kumoaa riidanalaisen päätöksen

— velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

13 Komissio vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

— hylkää kanteen

— velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Oikeudellinen arviointi

14 Kantaja vetoaa kolmeen kanneperusteeseen tukeakseen riidanalaisen päätöksen kumoamista koskevaa vaatimustaan. Ensimmäinen koskee virheitä sovellettavan oikeuden määrittelyssä, toinen luottamuksensuojan periaatteen loukkaamista ja kolmas tosiseikkojen ilmeistä arviointivirhettä.

15 Kantajan ensimmäinen kanneperuste sisältää kaksi osaa, jotka koskevat virheitä sovellettavan prosessioikeuden ja sovellettavan aineellisen oikeuden määrittelyssä.

16 Tšekin tasavallan tukema kantaja väittää lähinnä, että komission olisi pitänyt soveltaa menettelyä ja aineellisia perusteita, joista säädetään maakaasun sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 98/30/EY kumoamisesta 26.6.2003 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/55/EY (EUVL L 176, s. 57; jäljempänä toinen kaasudirektiivi) 22 artiklassa eikä maakaasun sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 2003/55 kumoamisesta 13.7.2009 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/73/EY (EUVL L 211, s. 94; jäljempänä kolmas kaasudirektiivi) 36 artiklassa. Komissiolle nimittäin annettiin 26.10.2010 tehty päätös tiedoksi 18.2.2011, kun taas kolmannella kaasudirektiivillä korvattiin toinen kaasudirektiivi vasta 3.3.2011.

17 Komission mukaan näitä argumentteja ei voida ottaa tutkittavaksi ja ne ovat perusteettomia.

Ensimmäisen kanneperusteen tutkittavaksi ottaminen

18 Komission mukaan ensimmäistä kanneperustetta ei voida ottaa tutkittavaksi. Se katsoo, että jos sen olisi pitänyt soveltaa toisen kaasudirektiivin 22 artiklan menettelyä, se olisi lähettänyt Tšekin tasavallalle epävirallisen pyynnön peruuttaa 26.10.2010 tehty päätös, eikä tämä toimi olisi ollut kannekelpoinen. Tämä kanne ei näin ollen voi tuottaa kantajalle hyötyä tältä osin, minkä vuoksi tällä ei ole tätä koskevaa oikeussuojan tarvetta. Kantajan näkemyksen vastaisesti komissio katsoo voivansa joka tapauksessa tarvittaessa – unionin yleisen tuomioistuimen mahdollisesti kumottua riidanalaisen päätöksen – antaa uuden päätöksen toisen kaasudirektiivin perusteella.

19 Kantaja kiistää nämä argumentit.

20 Tästä on todettava, että on totta, että toisin kuin kolmannen kaasudirektiivin 36 artiklassa säädetyssä menettelyssä, jonka mukaan komissio voi suoraan osoittaa sitovan päätöksen asianomaiselle jäsenvaltiolle, toisen kaasudirektiivin 22 artiklassa säädetyssä menettelyssä se velvoitetaan lähettämään jäsenvaltiolle ensin ei-sitova pyyntö muuttaa päätöstään myöntää vapautus kyseisen direktiivin säännöksistä tai kumota kyseinen päätös, eikä tämä pyyntö ole kannekelpoinen toimi.

21 Ensimmäisen kanneperusteen osallaan, joka koskee sovellettavaa menettelyä, kantaja ei kuitenkaan pyri siihen, että sille osoitettaisiin kannekelvoton toimi kannekelpoisen toimen sijaan, vaan siihen, että sen lainvastaisena pitämä sitova päätös kumotaan, mikä ilmiselvästi tuottaisi sille hyötyä.

22 On lisäksi hylättävä komission argumentti, jonka mukaan se voisi tarvittaessa antaa uuden päätöksen toisen kaasudirektiivin perusteella unionin yleisen tuomioistuimen mahdollisesti kumottua riidanalaisen päätöksen. Yhtäältä on nimittäin todettava, että kuten tämän tuomion 20 kohdassa todettiin, toisen kaasudirektiivin yhteydessä sitova päätös edellytti sitä, että asianomaiselle jäsenvaltiolle oli ensiksi osoitettu ei-sitova pyyntö. Koska tällainen ei-sitova pyyntö voi johtaa neuvotteluihin sen sisällöstä asianomaisen jäsenvaltion ja komission välillä, tässä vaiheessa ei ole varmuutta siitä, että komissio olisi päätynyt antamaan sitovan päätöksen, eikä tällaisen päätöksen sisällöstä. Kantaja väitti toisaalta myös, että koska toisen kaasudirektiivin 22 artiklan 4 kohdassa säädetty määräaika päättyi 18.5.2011, komissio ei enää voi riitauttaa 26.10.2010 tehtyä päätöstä.

23 Näin ollen ja tämän vaikuttamatta tässä vaiheessa siihen, ovatko kantajan esittämät kanneperusteet perusteltuja, tällä on oikeussuojan tarve ensimmäisen kanneperusteen suhteen, joten komission tämän osalta esittämä oikeudenkäyntiväite on hylättävä.

Ensimmäisen kanneperusteen perusteltavuus

24 On syytä muistuttaa, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan menettelysäännösten katsotaan yleensä soveltuvan kaikkiin niiden voimaantulohetkellä vireillä oleviin asioihin, toisin kuin aineellisten säännösten, joiden ei tavallisesti tulkita koskevan niiden voimaantuloa edeltäneitä tilanteita (yhdistetyt asiat C-121/91 ja C-122/91, CT Control (Rotterdam) ja JCT Benelux v. komissio, tuomio 6.7.1993, Kok., s. I-3873, 22 kohta; asia C-251/00, Ilumitrónica, tuomio 14.11.2002, Kok., s. I-10433, 29 kohta ja asia T-25/04, Gonzáles y Díez v. komissio, tuomio 12.9.2007, Kok., s. II-3121, 58 kohta).

25 Tähän periaatteeseen on kuitenkin hyväksytty poikkeus tilanteessa, jossa lainsäädännössä on sekä menettelysääntöjä että aineellisia sääntöjä, jotka muodostavat jakamattoman kokonaisuuden, ja kun kyseisen lainsäädännön yksittäisiä säännöksiä ei voida niiden ajallisen vaikutuksen osalta tarkastella erikseen. Tässä tilanteessa näillä kaikilla säännöksillä ei voida katsoa olevan taannehtivaa vaikutusta, elleivät riittävän selvät seikat johda tällaiseen päätelmään (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat 212/80-217/80, Meridionale Industria Salumi ym., tuomio 12.11.1981, Kok., s. 2735, 11 ja 12 kohta).

26 Käsiteltävässä asiassa kolmannella kaasudirektiivillä korvattiin sen 53 artiklan mukaan toinen kaasudirektiivi 3.3.2011 lähtien, ja kyseisestä päivämäärästä alkaen viittauksia toiseen kaasudirektiiviin pidetään viittauksina kolmanteen kaasudirektiiviin jälkimmäisen direktiivin liitteessä II esiintyvän vastaavuustaulukon mukaisesti. Kyseisen taulukon mukaisesti kolmannen kaasudirektiivin 36 artikla vastaa toisen kaasudirektiivin 22 artiklaa.

27 Tästä on korostettava, että sekä toisen kaasudirektiivin 22 artiklassa että kolmannen kaasudirektiivin 36 artiklassa on sekä aineellisia sääntöjä että menettelysääntöjä, ja että erityisesti sääntöjä, jotka koskevat kansallisten viranomaisten vapautusta koskevan päätöksen tekemistä, on muutettu huomattavasti.

28 Näistä jälkimmäisistä säännöistä on näin ollen ensinnäkin todettava, että tilanteessa, jossa asianomainen infrastruktuuri sijaitsee usean jäsenvaltion alueella, kolmannen kaasudirektiivin 36 artiklan 4 ja 5 kohdassa myönnetään tiettyä toimivaltaa energia-alan sääntelyviranomaisten yhteistyöviraston perustamisesta 13.7.2009 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 713/2009 (EUVL L 211. s. 1) perustetulle energia-alan sääntelyviranomaisten yhteistyövirastolle (jäljempänä yhteistyövirasto). Yhteistyövirasto voi erityisesti tehdä päätöksiä kansallisten viranomaisten asemesta, jos nämä eivät pääse sopimukseen.

29 Kolmannen kaasudirektiivin 36 artiklan 6 kohdan kolmannessa alakohdassa asetetaan toiseksi kansallisille viranomaisille velvollisuus päättää ennen vapautuksen myöntämistä asianomaisen infrastruktuurin kapasiteetin hallintaa ja jakamista koskevista säännöistä ja menettelyistä, vaatia, että

asianomaisen infrastruktuurin toiminnasta vastaavat pyytävät kaikkia infrastruktuurin mahdollisia käyttäjiä ilmoittamaan kiinnostuksensa kapasiteetin hankintaan (markkinatesti), ja vaatia, että äskettäin luodun kapasiteetin hallinta on tiettyjen kriteerien mukaista.

30 Menettelystä Euroopan unionin tasolla on todettava seuraavaksi, että olennaiset muutokset koskevat ensinnäkin sitä, että komission ei enää tarvitse aluksi pyytää asianomaista jäsenvaltiota peruuttamaan päätöksensä tai muuttamaan sitä, vaan se voi vastedes antaa suoraan sitovan päätöksen. Komission sitovaa päätöstä ei toiseksi enää alisteta niin kutsuttuun komitologiamenettelyyn. Kolmanneksi määräaikoja, joissa komissio voi toimia, on muutettu. Kun toisen kaasudirektiivin nojalla alkuperäistä kahden kuukauden määräaikaa voitiin jatkaa kuukaudella, jos komissio pyysi lisätietoja, kyseistä määräaikaa voidaan kolmannen kaasudirektiivin mukaan jatkaa kahdella kuukaudella kaikkien tietojen vastaanottamisesta lukien.

31 Tästä on todettava, että kolmannen kaasudirektiivin 36 artiklalla käyttöön otettuja menettelyllisiä muutoksia ei voida tarkastella erikseen aineellisista muutoksista, kun on kyse niiden ajallisesta vaikutuksesta.

32 Ensinnäkin vapautusta koskeva menettely, jota kyseisellä artiklalla säädellään, on yksi ainoa menettely, vaikka se tapahtuu osittain kansallisella tasolla ja osittain unionin tasolla. Menettelyn kansalliseen vaiheeseen vaikuttavia muutoksia ei näin ollen voida arvioida erillään muutoksista, jotka vaikuttavat unionin tason vaiheeseen.

33 Toiseksi muutokset, jotka koskevat päätöksentekotoimivallan jakamista menettelyyn osallistuvien eri toimijoiden välillä, ovat huomattavia ja niillä voi erityisesti olla vaikutuksia menettelyn lopputulokseen.

34 Tässä yhteydessä on yhtäältä korostettava roolia, joka yhteistyövirastolla uutena toimijana menettelyssä, jota kansallisten viranomaisten on noudatettava, vastaisuudessa on. Jos kansalliset viranomaiset pysyvät erimielisinä vapautuksen myöntämisen tarkoituksenmukaisuudesta tai kriteereistä, jotka koskevat äskettäin luodun uuden kapasiteetin hallintaa, yksi ainoa päätös, joka yhteistyöviraston on tehtävä kolmannen kaasudirektiivin sääntöjen mukaan, voi poiketa huomattavasti yksittäispäätöksistä, jotka asianomaiset kansalliset viranomaiset olisivat tehneet toisen kaasudirektiivin sääntöjen mukaan. On lisäksi korostettava sitä merkittävää roolia, joka yhteistyövirastolla on koska se antaa neuvoja kyseisille kansallisille viranomaisille. Vaikka käsiteltävä tapaus ei koske usean jäsenvaltion alueella sijaitsevaa infrastruktuuria, tämä käsiteltävälle asialle ominainen seikka ei voi vaikuttaa menettelysääntöjen ja aineellisten sääntöjen erottamattoman luonteen tutkimiseen, joka on yksittäistapauksesta riippumaton.

35 Kun on toisaalta kyse menettelystä, jota komission on noudatettava, on todettava, että tämän jälkimmäisen toimivaltaa on lisätty huomattavasti kolmannen kaasudirektiivin 36 artiklan 8 ja 9 kohdan uudelleenlaatimisella. Kuten tämän tuomion 20 kohdassa esitettiin, komissio voi nimittäin vastedes suoraan osoittaa sitovan päätöksen asianomaiselle jäsenvaltiolle, eikä sen tarvitse osoittaa sille ensin ei-sitovaa pyyntöä eikä turvautua komitologiamenettelyyn. Kuten tämän tuomion 22 kohdassa esitettiin, sillä, että mahdollinen neuvotteluvaihe on tällä tavoin poistettu menettelystä, voi olla vaikutuksia komission lopullisen päätöksen sisältöön.

36 Kaiken edellä esitetyn perusteella menettelylliset ja aineelliset muutokset, jotka kolmannen kaasudirektiivin 36 artiklalla on otettu käyttöön, muodostavat jakamattoman kokonaisuuden, joten tämän tuomion 25 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaisesti kaikilla näillä säännöksillä ei voida katsoa olevan taannehtivaa vaikutusta, elleivät riittävän selvät seikat johda tällaiseen päätelmään.

37 Tällaisia seikkoja ei kuitenkaan ole olemassa käsiteltävässä asiassa. On erityisesti niin, että vaikka kolmannen kaasudirektiivin 53 ja 54 artiklassa säädetään täsmällisesti päivämäärä, josta lähtien sen sisältämiä sääntöjä on sovellettava, siinä ei puolestaan ole sääntöjä, jotka koskevat niiden asioiden käsittelyä, jotka olivat jo käynnissä sen voimaantulohetkellä, ja joilla voidaan oikeuttaa poikkeus periaatteesta, joka on kehitetty tämän tuomion 25 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä.

38 Komission näkemyksen vastaisesti on näin ollen niin, että käsiteltävässä asiassa sovelletaan toisen kaasudirektiivin sääntöjä sekä aineellisten kysymysten että menettelyn osalta.

39 Kantajan ensimmäinen kanneperuste on näin ollen hyväksyttävä ja riidanalainen päätös on kumottava tarvitsematta tutkia kantajan esittämiä muita kanneperusteita.

Oikeudenkäyntikulut

40 Unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska komissio on hävinnyt asian, se on velvoitettava vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan ja korvaamaan kantajan oikeudenkäyntikulut kantajan vaatimusten mukaisesti.

41 Työjärjestyksen 87 artiklan 4 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan jäsenvaltiot, jotka ovat asiassa väliintulijoina, vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan. Tšekin tasavalta vastaa näin ollen omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Näillä perusteilla

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto)

on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Komission 27.6.2011 antama päätös K(2011) 4509, joka koskee Dambořicessa sijaitsevan maanalaiseen kaasuvaraston vapautusta kolmansien pääsyä koskevista sisämarkkinasäännöistä, kumotaan.

2) Euroopan komissio vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja se velvoitetaan korvaamaan Globula a.s:n oikeudenkäyntikulut.

3) Tšekin tasavalta vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Pelikánová Jürimäe van der Woude

Julistettiin Luxemburgissa 6 päivänä syyskuuta 2013.

Allekirjoitukset